

ВИЩА ШКОЛА

УДК 378.22:001.92:316.477

Л. А. БОГУШ

старший викладач

Міжнародний економіко-гуманітарний університет
ім. акад. Степана Дем'янчука, м. Рівне

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ГОТОВНОСТІ МАГІСТРІВ З МІЖНАРОДНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ДО УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНОЮ КАР'ЄРОЮ

У статті висвітлено теоретичні аспекти сутності готовності магістрів з міжнародної інформації до управління професійною кар'єрою, показано особливості зазначеного феномену. Розкрито структуру готовності магістрів до побудови професійної кар'єри в умовах ВНЗ, визначено основні напрями в підготовці магістрів до управління професійною кар'єрою. Виділено компоненти особистісної готовності магістрів до управління професійною кар'єрою й визначено психолого-педагогічні умови для формування цих компонентів (переведення студента з позиції об'єкта виховання та навчання в суб'єкта саморозвитку; представленість специфічних компонентів особистісної готовності; створення ситуацій особистісного розвитку безпосередньо на навчальних заняттях; освоєння ціннісного потенціалу освіти й культури через власну діяльність; актуалізація розвитку рефлексивних умінь студентів; готовність викладача до реалізації особистісно орієнтованого підходу; співвідношення особистісних і ситуативних факторів у детермінації поведінки; організація психологічного супроводу студентів та викладачів). Визначено детермінанти готовності магістрів до управління професійною кар'єрою в умовах ВНЗ.

Ключові слова: магістр з міжнародної інформації, управління професійною кар'єрою, сутність та структура готовності.

Соціокультурні зміни, що відбуваються в Україні, спрямованість у світовий і європейський простір зумовили необхідність підготовки фахівців нової генерації, які “володіють глибокими фундаментальними та спеціальними знаннями й здатними працювати творчо та самостійно” [4], професіоналів, здатних реалізувати стійкий і динамічний розвиток конкурентоспроможної економіки країни та наукоємних технологій.

У зв'язку із цим вища професійна освіта стоїть перед необхідністю переходу від жорсткої системи підготовки фахівців до більш гнучкої, що надає змогу формувати фахівця, чутливого до змін у суспільстві, здатного професійно діяти в ситуаціях невизначеності та суперечливості, орієнтованого на творчий підхід до справи, який володіє високою культурою мислення, професійними компетенціями. Формування відповідальних, цілеспрямованих конкурентоспроможних фахівців, які вміють мобілізувати себе для вирішення професійних завдань та готових до професійної кар'єри.

Процеси модернізації змісту вищої освіти, сучасні пріоритети в освітній галузі, зміни концептуальних орієнтирів філософії освіти, а також тенденції щодо підготовки конкурентоспроможних фахівців у вітчизняних вишах, зумовлені як значними здобутками інформаційного суспільства, так і непрогнозованими соціально-економічними та політичними викликами, спонукають до наукового пошуку оптимальних стратегій фахової підготовки нової генерації професіоналів, вибудованої на кар'єрній концепції освіти.

Успішна професійна кар'єра передбачає, перш за все, психологічну готовність особистості до її побудови. Проблема професійної кар'єри, кар'єрного зростання є порівняно новою. Порушена зарубіжними авторами (Т. Парсонс, Д. Холланд, Д. Сьюпер) вона набула розвитку в дослідженнях вітчизняних науковців. У працях зарубіжних учених обґрунтовано, що складовою становлення кар'єри є професійна самореалізація особистості. Більшість вітчизняних досліджень із цієї проблематики стосується, насамперед, професійної орієнтації та професійного самовизначення людини (Ж. Алешандре, М. Варбан, О. Губенко, Д. Леонт'єв, Е. Шелобанова), психологічних підвалин професійної підготовки (Н. Вітюк, Л. Возняк, О. Грейліх), визначення індивідуально-психологічних особливостей людини, які реалізуються в професійній діяльності (І. Бондар, О. Дубасенюк, І. Зязюн, О. Отич).

Найважливішим елементом професійної підготовки магістра з міжнародної інформації є його готовність до реалізації власних здібностей в умовах професійної діяльності, ціннісного ставлення до обраної професії, інтересу до неї, особистісній потребі в кар'єрних досягненнях та ціннісних орієнтацій.

Психологічні детермінанти готовності студентів до побудови успішної професійної кар'єри є значимою умовою їх особистісно-професійного розвитку. Як детермінант готовності магістрів до управління професійною кар'єрою в умовах ВНЗ виступає ряд факторів: система уявлень студентів про кар'єрний розвиток; ставлення до професійної кар'єри й до себе як суб'єкта професійного розвитку; рівень суб'єктивного контролю в галузі професійних досягнень; рефлексія професійних перспектив у процесі побудови кар'єри.

Мета статті – висвітлити теоретичні засади сутності та структури готовності магістрів з міжнародної інформації до управління професійною кар'єрою.

У нашому дослідженні увагу головним чином зосереджено на підготовці магістрів з міжнародної інформації до управління професійною кар'єрою. Мета цього процесу полягає в розвитку творчої особистості, адекватній самооцінці, впевненості у власних силах для успішної професійної кар'єри.

До основних напрямів у підготовці магістрів з міжнародної інформації до управління професійною кар'єрою можна зарахувати такі, як: реструктуризація навчального процесу з використанням можливостей цифрового освітнього середовища; створення нових науково-методичних і на-

вчально-дидактичних ресурсів; інтенсифікація навчального процесу на основі активних методів навчання з використанням знань іноземної мови.

Для успішного виконання будь-якого виду діяльності в особистості повинна сформуватись готовність до неї. Саме готовність до діяльності є однією з головних передумов її реалізації. Майбутні фахівці з міжнародної інформації мають бути психологічно готовими до управління професійною кар'єрою. Існує багато фахівців, які мають і професійний досвід, професіоналізм та компетентність високого рівня, однак їм доволі важко адаптуватися до вимог і викликів професійної діяльності. Серед таких причин – відсутність необхідних знань та вмінь щодо сутності процесу управління професійною кар'єрою; брак часу на самопідготовку або небажання продовжувати самоосвіту; моральна неготовність до змін і внутрішній опір нововведенням. Таким чином, важливо звернути увагу на готовність майбутнього фахівця до управління професійною кар'єрою ще на етапі навчання у виші.

Різноманітність трактувань поняття “готовність” свідчить про її застосування в різних галузях науки. Так, з психологічної точки зору, готовність найчастіше трактується як психологічна установка (Д. Узнадзе), як вияв певного виду здібностей та свідчення їх наявності (Б. Ананьєв, С. Рубінштейн), як особистісне утворення (Ю. Гільбух), як готовність до певного виду професійної діяльності (О. Дубасенюк, О. Мороз, С. Сисоєва, С. Рубінштейн, В. Сластьонін та ін.), як багатокомпонентна система (О. Мороз, В. Сластьонін), як комплекс властивостей і якостей особистості (В. Крутецький), як моральна готовність майбутнього педагога до діяльності (Л. Кондрашова), як готовність фахівців до інноваційної діяльності (Л. Волик, І. Гавриш, О. Кияшко, Н. Клокар).

Поняття “готовність” – це психічний, активно-дієвий стан особистості, складна її якість, система інтегрованих властивостей. Така готовність регулює діяльність, забезпечує її ефективність. Крім готовності як психічного стану, існує й виявляється готовність як стійка характеристика особистості. Її називають по-різному: підготовленістю, тривалою або стійкою готовністю. Вона діє постійно, її не треба щоразу формувати у зв'язку із завданнями діяльності. Виявляючись завчасно сформованою, ця готовність – визначальна передумова успішної діяльності [6].

Завдяки аналізу наукового фонду із зазначеної проблеми ми переконливо можемо стверджувати, що поняття професійної готовності вживається в декількох значеннях та іноді ототожнюється з професійною підготовкою. Перегляд словникових тлумачень надає змогу зазначити, що термін “підготовка” збагачує поняття “готовність”, підготовка до професії є формуванням готовності до неї, а система установок на працю, стійка орієнтація на виконання трудових завдань, загальна готовність до праці є психічним результатом професійної підготовки.

Більшість науковців розглядає підготовку студентів до формування професійних якостей, у тому числі готовності до управління професійною

кар'єрою, як процес, що має свої власні особливості й закономірності. Саме тому терміни “підготовка” та “готовність” тлумачать не як синоніми, хоча вони дуже тісно пов'язані між собою. Це пояснюється тим, що та чи інша якість готовності фахівця багато в чому визначається тим, яку саме він проходив підготовку. Під терміном “підготовка” розуміють динамічний процес, кінцевою метою якого є формування такої професійної властивості, як готовність [6].

Професійна готовність є метою та закономірним результатом спеціальної підготовки, самовизначення, освіти й самоосвіти, виховання та самовиховання. Тлумачний словник подає поняття “готовність” як стан людини, що приготувалась, зібралась у всьому, пристосувалась до чогось, може й бажає щось виконати [1].

Філософи визначають готовність особистості до діяльності як певний стан її свідомості: “Будь-яка діяльність програмується і спрямовується свідомістю, яка виступає як причина людських дій” [7].

Отже, під готовністю ми розуміємо цілеспрямованість особистості, що передбачає переконання, погляди, ставлення, мотиви, почуття, здатність до продуктивної реалізації знань, умінь та навичок і є визначальною передумовою успішного управління професійною кар'єрою.

Під особистісною готовністю ми розуміємо індивідуально-психологічну спрямованість, налаштованість особистості на довільну діяльність, дії, що сприяють ефективному управлінню професійною кар'єрою. Особистісна готовність магістрів з міжнародної інформації до управління професійною кар'єрою та побудови успішної професійної кар'єри – це складне комплексне утворення, що має динамічну структуру і являє собою складний синтез тісно взаємопов'язаних структурних компонентів, таких як: мотиваційний, когнітивний, емоційно-вольовий, соціально-організаційний. Ефективність методів і засобів формування особистісної готовності буде залежати від розробленості теоретичних положень, системи критеріїв оцінювання й регуляції психічних станів і властивостей особистості.

Для вирішення дослідницьких завдань використано аналіз наукових джерел з проблеми управління професійною кар'єрою, об'єктивних і суб'єктивних факторів кар'єрного просування. Разом з тим використано емпіричні методи: спостереження, бесіди, експертної оцінки, тестування, констатувальний, формувальний і контрольний етапи експерименту; методи обробки отриманих результатів включали в себе методи якісної (порівняння, подання в табличній і графічній формі, методи змістовної інтерпретації) і кількісної обробки первинних даних (математико-статистичного аналізу).

Як тестовий інструментарій залучали методика моніторингової оцінки й самооцінки особистісно-професійних якостей (авторська методика Л. Лаптева); опитувальник “Когнітивна орієнтація” Дж. Роттера; тест “Здатність до самоуправління”, розроблений під керівництвом М. М. Пейсахова;

опитувальник “Діагностика мотиваційної структури особистості”, розроблений В. Е. Мільман.

Успішність управління та побудови професійної кар’єри детермінують певні зовнішні й внутрішні чинники. У сукупності ці фактори надають змогу досягти суб’єкту професійної діяльності вищого рівня самоефективності – професіоналізму, для якого характерні продуктивність, ідентичність та зрілість.

Аналіз теоретичної та методичної літератури надав змогу виділити компоненти готовності магістрів з міжнародної інформації до управління професійною кар’єрою й визначити психолого-педагогічні умови для формування цих компонентів. Найважливішими психолого-педагогічними умовами для формування зазначеного феномену є такі: переведення студента з позиції об’єкта виховання й навчання в суб’єкт саморозвитку; наявність специфічних компонентів особистісної готовності; створення ситуацій особистісного розвитку безпосередньо на навчальних заняттях; освоєння ціннісного потенціалу освіти та культури через власну діяльність; актуалізація розвитку рефлексивних умінь студентів; готовність викладача до реалізації особистісно орієнтованого підходу; співвідношення особистісних і ситуативних факторів у детермінації поведінки; організація психологічного супроводу студентів і викладачів; контроль і самоконтроль як важлива умова саморозвитку особистості, що виконує функцію зворотного зв’язку.

Важливо врахувати, що процес формування й розвитку готовності магістрів з міжнародної інформації до управління професійною кар’єрою та побудови успішної майбутньої професійної кар’єри в умовах ВНЗ опосередкований цілями й завданнями ВНЗ, в якому він навчається, та залежить від змісту методичної роботи, форм, засобів і методів, за допомогою яких вона здійснюється. При цьому критеріями ефективності такої роботи стають: наявність нормативного та науково-методичного забезпечення освітнього процесу у ВНЗ; оптимальні умови здійснення процесу; інтелектуальний, духовний і базовий професійний рівні педагогічних кадрів; здоровий морально-психологічний клімат і комфорт; рівень професійної компетентності педагогів, їх професіоналізму й майстерності.

Розвиток готовності до управління професійною кар’єрою в умовах ВНЗ активно відбувається в процесі особистісно-професійного становлення студента в умовах навчально-професійного середовища, яке включає навчально-професійну взаємодію педагогів і студентів та навчально-професійну діяльність студента. Виходячи із цього, педагогічний супровід розвитку готовності до управління професійною кар’єрою, зокрема до побудови успішної професійної магістрів з міжнародної інформації, в умовах вищого навчального закладу має безліч цілей: підвищення рівня задоволеності обраною професією, професійного самовизначення, стимуляція активного саморозвитку та самоосвіти, прагнення до подолання власної інерції; розвиток творчої спрямованості в реалізації практичних завдань, удосконалення власного стилю професійної діяльності, стимуляція активного

професійного та особистісного розвитку; розвиток розуміння відповідальності магістра, що зростає, у системі навчально-професійної взаємодії педагогів і студентів; організація продуктивної взаємодії із суб'єктами освітнього закладу; активізація процесів самопізнання своїх можливостей, потреб, а також власного навчально-професійного досвіду; збагачення знань у галузі новітніх досягнень науки в обраній професії.

Вивчення готовності магістрів з міжнародної інформації до управління професійною кар'єрою та побудови успішної професійної кар'єри в умовах ВНЗ на початкових етапах емпіричної частини дослідження передбачало виявлення смислового поля уявлень щодо цього поняття, що склалися в студентів. Для їх первинного встановлення проведено анкетування магістрів, які склали експериментальну вибірку. У результаті кореляційного аналізу встановлено статистично значущі взаємозв'язки уявлень і визначених характеристик респондентів.

На формульовальному етапі експерименту розроблено й апробовано програму розвитку готовності магістрів з міжнародної інформації до управління професійною кар'єрою в умовах ВНЗ, яка орієнтована на реалізацію таких функцій: розвивальної, діагностичної, освітньо-пізнавальної, прогностичної, комунікативної, рефлексивної.

Висновки. За результатами дослідження визначено, що ефективне формування готовності магістрів з міжнародної інформації до управління професійною кар'єрою в умовах вищої професійної освіти можливе при дотриманні комплексу умов:

- систематичне вивчення потреби магістрів у підвищенні компетентності з питань класифікації та методології кар'єри й кар'єрного просування, опора в процесі педагогічного супроводу на досвід педагогів і досвід власної практичної діяльності студента;
- створення психолого-педагогічного простору для впровадження комплексної системи, у тому числі відбір змісту, засобів, поєднання форм і методів роботи, спрямованих на реалізацію цільових установок, досягнення заданого рівня сформованості й розвиток готовності магістрів з міжнародної інформації до управління професійною кар'єрою, до моделювання власної лінії професійних перспектив, використання професійно значущих засобів і ресурсів.

Результати проведеного аналізу свідчать, що процес формування готовності магістрів з міжнародної інформації до управління професійною кар'єрою в умовах ВНЗ взаємопов'язаний як з їх особистісними якостями, так і з переважною професійною спрямованістю особистості. Основними детермінантами розвитку готовності магістрів до управління професійною кар'єрою є: система уявлень студентів про кар'єрний розвиток; ставлення до професійної кар'єри й до себе як суб'єкта професійного розвитку; рівень суб'єктивного контролю у сфері професійних досягнень; рефлексія професійних перспектив у процесі побудови кар'єри. Програма та модель розвитку готовності магістрів до управління професійною кар'єрою в умо-

вах ВНЗ повинні бути спрямовані на усвідомлення значущості технологій кар'єрного просування, осмислення психологічних особливостей особистісного розвитку, що впливають на розвиток уявлень магістрів про перспективи майбутньої професійної кар'єри.

Проведене дослідження не претендує на всебічне розв'язання проблеми й не вичерпує всіх аспектів окресленої теми, а закладає основу для подальшого дослідження формування готовності магістрів з міжнародної інформації до управління професійною кар'єрою в умовах навчально-виховного процесу вишу.

Список використаної літератури

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ : Перун, 2001. 1140 с.
2. Вітвицька С. С. Системно-історичний аналіз етапів становлення магістратури в Україні та Росії. *Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка* : зб. наук. пр. / редкол.: П. Саух (гол. ред.) та ін. Житомир, 2005. Вип. 25. С. 249–252.
3. Волкова Н. П. Моделювання професійної діяльності у викладанні навчальних дисциплін у вишах : монографія. Дніпропетровськ, 2013. 228 с.
4. Дубасенюк О. А. Модернізація освіти України у контексті євроінтеграційних процесів: історико-педагогічний аспект : монографія. Житомир, 2008. 300 с.
5. Поясок Т. Б. Медіаосвіта : монографія. Кременчук, 2009. 231 с.
6. Тюріна В. О. Педагогічна технологія як фактор впливу на формування у слухачів магістратури готовності до майбутньої педагогічної діяльності. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Сер.: Педагогіка і психологія* : зб. наук. пр. / редкол.: Б. І. Холод (голов. ред.) та ін. Дніпропетровськ, 2013. № 1. С. 31–35. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vduer_2013_1_6.
7. Философский энциклопедический словарь / редкол.: С. С. Аверинцев, Э. А. Араб-Оглы, Л. Ф. Ильичев и др. 2-е изд. Москва : Сов. энцикл., 1989. 815 с.

Стаття надійшла до редакції 13.09.2017.

Богуш Л. А. Сущность и структура готовности магистров по международной информации к управлению профессиональной карьерой

В статье освещены теоретические аспекты сущности готовности магистров по международной информации к управлению профессиональной карьерой, показаны особенности указанного феномена. Раскрыта структура готовности магистров к построению профессиональной карьеры в условиях вуза, определены основные направления в подготовке магистров к управлению профессиональной карьерой. Выделены компоненты личностной готовности магистров к управлению профессиональной карьерой и определены психолого-педагогические условия для формирования этих компонентов. Определены детерминанты готовности магистров к управлению профессиональной карьерой в условиях вуза.

Ключевые слова: *магистр международной информации, управления профессиональной карьерой, сущность и структура готовности.*

Bogush L. The Essence and Structure Readiness Master's of International Information in Manage a Professional Career

The article elucidated the theoretical aspects essence readiness a master's of international information, shows the features of the specified phenomenon. Disclosed the structure readiness master's to the construction of a professional career in the conditions of the university, defined the main directions in the preparation master's to managing a professional career.

Selected components for personal readiness master's to managing a professional career and identified psycho-pedagogical conditions for the formation of these components

(transfer of the student from the position of the object of education and training in the subject self – development; representation of specific components personality readiness; the creation of situations of personal development directly on the educational classes; development the valuable potential education and culture through its own activities; actualization development of reflexive abilities of students; a lecturer readiness to the implement personal – oriented approach; the ratio of personal and of situational factors in determination of behavior; organizations of the psychological accompaniments students and lecturer.)

Identified the determinants readiness of master's to manage a professional career in the face of university.

Studying of the readiness of master's of international information to manage a professional career and build a successful professional career in a university, in the early stages of the empirical part, the study included the discovery of semantic ideas from this concept, formed in students.

Key words: *master's of international information, management of professional career, the essence and structure of readiness.*